

БЕРТОЛТ БРЕХТ
СМЪРТТА НА ЧЕЗАРЕ
МАЛАТЕСТА

Превод от немски: Венцеслав Константинов, 1983

chitanka.info

Чезаре Малатеста стана владетел на малкия град Казерта още четиринадесетгодишен, а на седемнадесет години — както свидетелствува историческата хроника на Кампаня — уби своя с две години по-малък брат. В продължение на двадесет години той с храброст и шеги непрестанно увеличаваше славата и владенията си, а името му будеше страх дори и у онези, които го обичаха — не толкова заради ударите, които раздаваше, колкото заради ударите, които можеше да понесе. Но на тридесет и първата година от живота си той се заплете в малка, но неприятна история, която няколко години по-късно му донесе гибелта. Днес в цяла Кампаня го смятат за позора на Италия, за срама и изметта на Рим.

Ето как стана всичко.

В разговор с Франческо Гайя, прочут както с изящните си маниери, така и с огромната си подлост, между другите шеги, които твърде много развеселиха госта му, Чезаре Малатеста направи и една духовита забележка за някакъв далечен роднина на Гайя. Нищо в държанието на госта не издаде този факт. Двамата се разделиха като големи приятели, размениха си любезности и се уговориха за един съвместен лов през есента. След този разговор на Чезаре Малатеста му останаха да живее още три години.

Било че Гайя, който междувременно стана кардинал, бе погълнат от парични дела, било че не изпитваше особено желание да прекара известно време извън стените на града, но Чезаре Малатеста две години не чу нищо от него, с изключение на няколко учтиви, но хладни послания с молба за извинение, загдето му било невъзможно да спази уговорката за лов. Но две и половина години след оня разговор Франческо започна да събира войска. Никой от Кампаня не знаеше против кого той се въоръжава, а самият Гайя не издаваше нищо от намеренията си. И понеже папата не наложи възбрана, навярно ставаше дума за турците или германците.

Когато узна, че войските на кардинала ще минат край неговия град Казерта, Чезаре Малатеста изпрати при Гайя няколко души с учтива покана. Тези хора не се върнаха. По това време на Чезаре Малатеста дотягаше един безсрамен монах, който в едно селце недалеч от Казерта по непристоен и варварски начин говореше срещу него пред насъбралите се там казертанци. По заповед на Чезаре монахът бе заловен и хвърлен в тъмница, но само няколко дни по-късно той бе

избягал, а с него и пазачите му. Приказките за братоубийството, които монахът бе разпалил, вече не замлъкнаха в Казерта. Изумлението на Чезаре, че четиримата от най-добрите му хора са избягали със затворника, който го бе опозорил, се засили още повече, когато една сутрин изчезнаха други трима слуги, сред тях и един, който бе прислужвал още на баща му. Слезеше ли вечер от замъка да се разходи по крепостната стена, често виждаше настрани хора да говорят за него. Едва когато войските на Гайя издигнаха лагера си на два часа път от Казерта, Чезаре узна в разговор с един селянин от околностите, че походът на Гайя е насочен срещу самия него. Той не искаше да повярва, докато една нощ някаква паплач не закова на крепостната порта хартийка, в която Франческо Гайя изискваше от всички наемници и слуги на Малатеста да го напуснат незабавно. От същата хартийка Чезаре узна и това, че папата го е отлъчил от църквата и го е осъдил на смърт. В утринта, когато бе прочетено това послание, изчезнаха и последните хора от замъка.

Тъй започна тази страховита и странна обсада на един-единствен човек, която онази епоха възприе като сполучлива шега и се посмя на нея.

При една следобедна обиколка из Казерта потресеният Чезаре откри, че в никоя къща няма ни един човек. Само сюррия бездомни кучета го последва, когато с чувството на пълна отчужденост от родния си град и по-бързо от всеки друг път се завърна в осиротелия замък. Привечер можа да види от кулата как войските на Гайя обкръжават изоставения град.

Чезаре собственоръчно залости дървената порта на замъка и си легна, без да е хапнал нищичко (от обед тук нямаше никой, който да му поднесе храна). Спа лошо и малко след полунощ неспокойно се надигна, за да погледа сравнително голямата войска, която го бе връхлетяла като болест, без сам да знае защо. Въпреки напредналия час видя в лагера да горят огньовете и дочу песните на пияните.

На сутринта си свари малко царевича, която жадно излапа полуизгоряла. Тогава още не можеше да готви. Но се научи, преди да умре.

Използува деня, за да укрепи замъка. Изтегли на крепостната стена отломки от скали и ги разположи тъй, че, минавайки по нея, да може лесно да ги запраща долу. Широкия подвижен мост, който сам не

можеше да вдигне, изтегли с помощта на двата останали му коня; не махна само една тясна греда, която можеше да се отстрани с един ритник. Вечерта не отиде в града, защото се опасяваше от нападение. Всички следващи дни прекара горе в кулата, за да наблюдава врага, но не откриваше нищо особено. Градът беше като мъртъв, а врагът пред очите му явно се готвеше за дълга обсада. Веднъж, когато Чезаре се разхождаше по стената, защото времето бе почнало да тече много бавно, няколко изкусни стрелци го обстрелваха. Той се засмя, защото смяташе, че няма да го улучат — още не разбираше, че те се упражняват да *не* го улучват.

Всичко това стана през есента. Нивята на Кампаня бяха вече ожънати и той можеше да види как по отсрещните хълмове беряха гроздето. Песните на лозарите се примесваха с тези на войниците и никой от хората, които преди една седмица бяха напуснали Казерта, не се завръщаше. Сякаш за една нощ се беше разразила чума и беше погълнала всички, освен него.

Обсадата продължи три седмици. Идеята и шегата на Гайя беше да чака дотогава, докато обсаденият прекара през мислите си целия свой живот, за да открие мястото, където е направил погрешната стъпка. Освен това искаше да изчака да се събере целият народ на Кампаня, за да види екзекуцията на Чезаре Малатеста. (Хората пристигаха, някои с жени и деца, чак от Флоренция и Неапол.)

През всичките тези три седмици тълпи народ от съседните села и градове стояха срещу крепостта Казерта, сочеха с пръсти и чакаха, през всичките тези три седмици обсаденият сутрин и вечер се разхождаше по стената. Постепенно облеклото му започна да изглежда занемарено; той навярно спеше с дрехите, а походката му стана провлечена, което се дължеше на лошото хранене. От такова голямо разстояние лицето му не можеше да се различи.

В края на третата седмица онези отвън го видяха как спуска подвижния мост, после три дни и половина той крещя нещо от кулата на замъка във всички посоки, неразбираемо поради голямото разстояние. Но през цялото време той не си подаде носа извън пределите на крепостта и не излезе.

През последните дни от обсадата, навлязла вече в четвъртата седмица, в лагера край Казерта вече бяха надошли хора от цяла Кампаня и от всички съсловия; Чезаре с часове яздеше на кон по

стената. В лагера не без основание решиха, че той вече е твърде слаб, за да върви.

По-късно, когато вече всичко беше минало и хората се бяха върнали по домовете си, мнозина разказваха, че въпреки изричната заповед на Франческо, неколцина се промъкнали до крепостта и го видели да седи на стената, а също го чули да призовава бога и дявола най-сетне да го сразят. Изглежда достоверно, че до последния си час, а дори и тогава, той не е знаел защо е всичко това, а сигурно не е и попитал.

На двадесет и шестия ден от обсадата той с голяма мъка спусна подвижния мост. Два дни след това, пред очите на целия неприятелски лагер, той се изходи на крепостната стена.

Екзекутираха го двама палачи на двадесет и деветия ден от обсадата, към единадесет часа по обед, без никаква съпротива от негова страна. Гайя, който впрочем бе отпътувал на кон, без да дочака този последен и малко евтин обрат на шегата си, нареди да издигнат на пазарния площад в Казерта паметна колона с надпис: „Тук Франческо Гайя заповяда да убият Чезаре Малатеста, позора на Италия, срама и изметта на Рим!“

Ето как съумя да почете един свой далечен роднина — човека, който го бе подиграл, човек не без заслуги, той запечата в паметта на Италия като автор на една-единствена шега; Гайя твърдеше, че е забравил смисъла ѝ, но че все пак не можел да я отмине безнаказано.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.